

Nüzûl-i Îsâ (Aleyhisselâm) Hadisleri

Îsâ (Aleyhisselâm)ın nüzûlü (âhir zamanda dünyâya inme) konusu ?slâm modernistlerinin ?slâm alg?s?nda k?r?lma noktalar?ndan birini olu?turuyor. Bu kesimin nüzûl-i Îsâ ve benzer konulara kar?? alerjik tavr?n? anlamland?rmak için modern dü?üncenin, içeri?inde ola?anüstülük bulunan dînî konular kar??s?ndaki tak?nt?s?yla irtibat? ayr?ca sorgulanmal? elbette. Ama ?imdilik ?unu söylemek mümkün; ?slâm modernistlerinin i?bu tak?nt?s? sebebiyledir ki, peygamberlerin mucizelerinden k?yâmet alâmetlerine kadar ayet ya da sahih hadislerde aç?k ifâdesini bulan birçok mesele bugünün müminleri için ayr? birer imtihan konusu olmu?tur.

Mezkûr kesim öncülü?ünde televizyon ekranlar?na kadar uzanan tart??malar bu gibi konular? birçok Müslüman?n zihninde çözüm bekleyen sorunlar haline dönü?türmü? ve hâliyle ?u soruyu gündeme ta??m??t?r: “Bir Müslüman bu konularda nas?l bir tav?r sergilemelidir?”

Nüzûl-i Îsâ Ve Benzer Konulardaki Tav?r Ne Olmal?d?r?

Yolunu, usûlünü ve kaynaklar?n? bilen bir mümin için de?i?en bir ?ey yok; dün bu konular ne ifâde ediyor idiyse bugün de onu ifâde ediyor. De?i?en siyasî, ictimai ve kültürel ?artlar?n temel inançlar?m?za yans?mas? olamaz; çünkü temel inançlar?m?z kayna?? vahiy olan tarih-üstü hakikatlerdir.

Dün akîde (akâid) kitaplar?na[1] kadar giren bir konu olarak Îsâ (Aleyhisselâm)?n nüzûlü bugün de ve bundan sonra da akîde konusu olmaya devam edecektir. Akîde kulun belirlemelerine aç?k bir alan de?ildir; bu bak?mdan târihsel de de?ildir ve hâliyle farklı tarihselliklere göre içeri?ine müdâhale edilmesi de söz konusu de?ildir. Akîdede aslolan bir inanç esâs?n?n aç?k ve kesin nassa dayanmas? ve aslen içeri?inin imkân dâhilinde olmas?d?r.

Îsâ (Aleyhisselâm)?n nüzûlü içerik olarak imkân dâhilindedir ve hakk?nda hem aç?k hem de kesin nasslar bulunmaktadır.

Ancak ?slâm modernistleri için durum bu kadar net de?il. Genelde bu çevrenin ?slâmî esaslara kar?? evhaml? bir tutum sergiledi?i bilinmektedir. Sadece Îsâ (Aleyhisselâm)?n nüzûlü de?il, mesela ?lhami Güler gibi baz? ?slâm modernistleri Kur’ân’da yer alan aç?k k?ssalar?n bile mitolojik (ya?anmam?? efsâne ve hurâfe) birer anlat?m oldu?unu savunabiliyorlar.[2]

Söyleme bak?l?rsa bu kesim için ilgili meseleler din telakkimizde birer ur gibi bünyenin sa?l???n? tehdit etmekte oldu?undan art?k yeni bir kaynak ve yeni bir metodoloji (usul ve yöntem) anlay???yla bu meselelerin ay?klanmas? gerekmektedir.

Ne var ki henüz ortaya net ve te?ekküllü bir sistem koyabilmi? de?iller. Yapt?klar? sâdece mevcut içinden belli ba?l? meseleleri irdeleyip yerli yersiz vâveylâlar kopartarak yap?y? kolay bulduklar? yerden y?kmaya çal??makt?r.

Evet, yap?lan i?i tam olarak “Y?kmak” kelimesi resmediyor; çünkü yapmak ya da in?â etmek için ne sahih bir kaynak teklifi ne de kaynaklar? anlamak ve yorumlamak için tutarl? bir metodoloji teklifi ortaya koyabilmi?lerdir. Kay- nak ve metot olmadan da hâliyle in?â faaliyeti ba?lat?lamam??t?r.

Son dönemde modernist ilahiyatç? çevrenin yo?un olarak tefsir ve hadis ilimleri alan?nda yapt??? çal??malar? ve bu meyanda özellikle Mu’tezile üzerine haz?rlanan tezleri asl?nda mevcut yap? içinden tesis edilmek istenen metodolojiye malzeme ve mesnet aray??? olarak görmek mümkün.

Modernist ilâhiyatç? kesim bu nitelikte tez ve mak?lelerle metodoloji tesis etmeye çal??arak i?in atölyecilik k?sm?n? deruhte ederken, bir yandan da bu

çal??malar?n piyasaya arz?n? üstlenen “pazarlamac?lar” dikkat çekiyor.

Bunlar tabana daha yak?n durduklar? için akademik söylemleri taban?n talebine uyarlama konusunda akademisyenlere göre daha ba?ar?l? kimseler.

Müslüman taban?n?n ?slâm modernistleriyle münâsebetlerine gelince; ?imdilik taban daha çok pazarlamac?larla muhâtapl?k kurabiliyor ve ?slâmî telakkîlerini de bunlar?n el yordam?yla toparlayabildikleri üzerine binâ ediyor.

Pazarlamac?lar?n Îsâ (Aleyhisselâm) ve benzer konularda ileri sürdü?ü çözüm de hâliyle biraz kotarma biraz da günü kurtarma kabîlinden palyatif (geçici) öneriler oluyor. Bu önerileri ?öyle formüle edebiliriz: “Yolu bulunursa ilgili naslar?n reddi, bulunamazsa bir ?ekilde lafz? tevil etmek.”

??te bu mak?lenin yaz?lmas?na bâis olan Mustafa ?slamo?lu da Îsâ (Aleyhisselâm)?n nüzûlü meselesinde benzer tavr? sergilemi?; kâh tevil yolunu deneyerek, kâh ?slâmî literatüre geçmi? bulunan bâz? genellemelere sar?larak Îsâ (Aleyhisselâm)?n nüzûlüne îman meselesinin bir Müslüman için ifade etti?i önemin üstünü örtmü?tür. Konu hakk?nda hem ara?tırma yapan hem de hassâsiyet gösteren bir mümin s?fat?yla bu yanl??a dikkat çekmem gerekti?ini dü?ünerek ?slamo?lu’nun tutumunu ele?tirmek istiyorum.

Ancak ele?tiriye geçmeden önce ?u notu dü?mekte fayda mülâhaza ediyorum:

?slamo?lu’nun ?slâmî bilgi ve tasavvur alanlar?nda yetkin olmad???n?, dolay?s?yla bu alanlarda verdi?i ürünlerin yarardan çok zarar getirdi?ini dü?ünüyorum.

Bu vesîleyle gerek yaz? gerekse hitâbet arac?l???yla Müslüman kitleye ?u veyâ bu ölçüde tesir eden kimselerin hatâ ve savablar? kar??s?ndaki tavr?m? ?u cümlelerle özetleyebilirim:

Bu kimselerin hizmetlerine ya da olumlu yanlar?na kar?? hakk?niyet ve adâlet ölçüleri dâhilinde kalmakla berâber, onlar?n özellikle esasa ili?kin yanl?? dü?üncelerine kar?? tepkisiz kalmam?z da aslâ gerekmiyor.

Aksine Müslüman toplumda az ya da çok örnek al?nd?klar? için bu kimselerin ?slâmî ilke ve hassâsiyetlere aykır? duru?lar?nda ba?ta ihk?-? hak sonra Müslümanlar?n selâmeti ad?na kendilerini ikaz etmeyi bir sorumluluk olarak görüyor ve bu konuda taklitçili?e de, riyakârl??a da prim vermemeyi samimiyetin ve dürüstlü?ün gere?i kabul ediyoruz.

E?er bu yanl??lar kamuoyuna mâl olmu?sa bunlar?n ele?tirilerinin de kamuoyuna deklare edilmek sûretiyle alenî biçimde yaz?lmas? gerekti?ini dü?ünüyoruz.

Mustafa ?slamo?lu’nun Nüzûl-i Îsâ Ve ?lgili Hadisler Hakk?ndaki Görü?ü

Bu aç?klamalardan sonra?slamo?lu’nun Îsâ (Aleyhisselâm)?n nüzûlü konusundaki görüşünün de?erlendirmesine geçebilirim. Ba?l?kta da belirtti?im gibi de?erlendirme ?slamo?lu’na yöneltilen bir soruya kendisinin verdi?i cevap üzerinden olacaktır.

Herhangi bir yanl?? anla??lmaya mahal vermemek için hem kendisine yöneltilen sorunun hem de bu soruya verdi?i cevâb?n metni oldu?u gibi al?nt?lanm??t?r:

SORU:Sorum Hz. ?sa ile ilgili olacak. Onun tekrar gelece?ine inanan yak?n dostlar?ma nas?l anlatay?m da veya nas?l cevap vereyim de, biraz da olsa bilgi sahibi olsunlar. Bu konuda bana birkaç ayet gösteriyorlar, bunlara biraz da olsa cevap verebiliyorum ama Buhari, Müslim gibi zatlar?n hadislerini gösterdiklerinde bu hadisler uydurma diyemiyorum ve yorum yapam?yorum. Çünkü hadislerin gerçekli?ini bilemiyorum. Bana bu konuda yardım? olabilir misiniz? Ben gelmeyece?ine inananlardan oldu?umu ifade etti?imde bana itikat?mdan bahsediyorlar. Sizden de?erli cevaplar?n?z? bekliyorum. **Allah** sizden ve Müminlerden raz? olsun. (02/03/2007)

?sa'n?n gerçek inanc? onu takip edenlere donecek de diyebiliriz. Fakat bu hadisler haber-i vahid. Zan içerir. Yanl?? ve yalana ihtimali vard?r. Bu tür haberler akideye konu olmazlar. Bu yeterlidir.
(Kaynak: http://www.mustafaislamoglu.com/haber_detay.php?haber_id=122)

?????? ??????? ??????? ??????? ??????? ??????????????? ?????? ?????
 ??????? ?????? ??????? ??????? ??????? ??????? ?????????????? ??????
 ????????? ?????????????» ??????????? ?????????? ????????? ??????????
 ?????????? ?????? ?????????? ?????????? ?????? ?????????????????? ??????????
 ?????????????? ?????????????? ?????????????? ?????????? ??????????
 ??????? ?????????? ?????????????? ?????????????????? ?????????? ??????????????????
 ?????????????????? ?????????? ?????????? . ?????????? ?????????????????? ???

????? «.????? ????? ????????????? ????? ????????? ??????????????
????????? ?????????? ????? ?????????????? :???????????? ?????? ?????????
???????? ?????? ?????????????????? ????????? ?????????????? ????????? ??????
????????????? ?????????????? ?????????? ?????????????????? ?????????? ??????????

Sa'îd bin el-Müseyyeb'in Ebû Hureyre (Radıyallâhu Anh) kanalıyla rivâyet etti?i hadiste Allâh Rasûlü ?öyle buyurmaktad?r: "Canım kudretinde bulunan Allâh'a yemin olsun ki, ?üphesiz Meryemo?lu'nun âdil bir hakem olarak inmesi elbette yakındır. O inince haç? k?racak, h?nz?r? öldürecek, cizyeyi kaldıracaktır.

Onun zamânında mal ço?alacaktır, o kadar ki kimse onu kabul etmeyecektir. O zaman tek bir secde dünyâ ve dünyâda bulunan ?eylerden daha hayırlı olacaktır."

Daha sonra Ebû Hureyre (Radıyallâhu Anh) isterseniz ?u âyeti okuyun dedi: "Ehl-i kitaptan hiç kimse olmaz ki, ölümünden önce ona (Îsâ'ya) îman etmemi? olsun. O k?yâmet günü de onlara ?âhit olacaktır." (Nisâ:159)" Buhârî, Enbiyâ:5, no:3264, 3/1272, Müslim, İmân:71, no:155, 1/135)

Bu konuda vârid olan hadislere bir di?er misal deCâbir (Radıyallâhu Anh)'ın Allâh Rasûlü'nden nakletti?i ?u hadistir:

???????? ?????????? ?????????? ?????????? ?????????? ?????? ?????????? ??????
:????????? ??????????

????????????? ?????????????? ?????????? ?????????? ?????????????? ??????????
????????????????????? ?????????????? ?????? ?????????????? ?????????? ???» :?????????
????????? ?????????????????? ?????????? ?????? ?????????????????? ?????????? ??????
????????????? ?????????? ?????????? ?????????????? ?????????? ?????????? ??????????????
????????? ?????? ?????????? ?????????????????? ?????????????? ??????????????
????????????????? ?????????? ?????? ?????????????????? ?????????? ??? ??????????????
«.????????????????? ?????????? ?????????? ??????????????????

"Ümmetinden k?yâmete kadar hak üzere sava?an bir tâife bulunacaktır. Sonra Meryem o?lu Îsâ inecektir. Müslümanlar?n emîri (olan Hazret-i Mehdî) ona: "Gel, bize namaz k?ldür!" diyecek. O da: "Hayır, Allâh'?n bu ümmete bir ikrâm? olarak sizler birbirinizin emirlerisiniz!" diyecektir." Müslim, İman:71, no:151/137 ,6

Bu konuda farklı sahabîler tarafından nakledilen hadislerin sayıs? hayli kabar?ktır. ?lgili hadislerin sâdece muhtevâs?na birer misal olmas? için zikretti?imiz bu rivâyetler, Îsâ (Aleyhisselâm)'ın nüzûlüne dâir Hazret-i Peygamber Efendimiz'in anlatmak istedi?i ?eyin mâhiyet ve keyfiyeti hakkında yeterince fikir veriyor. ?u halde ikinci ad?m? atarak mezkur hadislerde yer alan ifâdeleri, Îsâ (Aleyhisselâm)'ın bizzat kendisinin nüzûlünün d???nda ba?ka türlü anlama imkân? olup olmad???na bakabiliriz.

Meallerine yer verdi?imiz hadislerde ilk dikkat çeken husus olarak, Allâh Rasûlü'nün sâdece Hazret-i Îsâ'nın nüzûlünü haber verip sözü orada bitirmedi?ini, bunun d???n- da detaylı sayılabilecek bilgiler verdi?ini de görüyoruz.

Yukarıda zikretti?imiz hadisler ve di?erlerinde Allâh Rasûlü, Hazret-i Îsâ'nın yeryüzüne nereden inece?i, ne keyfiyette ine- ce?i, nerelere u?rayaca?, neler yapaca? ve nihâyet nerede vefât edip nereye defnedi- lece?i gibi konularda çok so- mut bilgiler vermektedir.

Bunlar?n yanı?da yukarıda mealini verdi?imiz Câbir hadisinde de oldu?u gibi Üm- met-i Muhammed'le aras?nda geçecek olan konu?malar?n içeri?ine kadar teferruata da girmektedir.

Bu kadar somut anlat?m ve detayl? bilgiyi göz önünde bulundurursak ?unu rahat-
l?kla söyleyebiliriz:

Hazret-i İsa'n?n nüzûlünü ba?ka türlü anlamak, hadislerde yer alan ifâdeleri mec-
râs?ndan sapt?r?p zorlama yorumlara ba?vurmadan mümkün de?ildir.

Çünkü bu hâliyle hadisler aç?k ve net olarak Hazret-i İsa'n?n bizzat kendisinin
nüzûl edece?ini gösteriyor.

Biraz daha detaya inerek konuyu dil ve usûl yönüyle ele alal?m. Dil ve usûl
kurallar? gere?i aç?k ifâdelerde “Mecaz” ve “Kinâye” gibi sözün yan anlam ihtimallerini
gündeme getirebilmek için ortada bunu gerektiren sebep bulunmal?, yâni aç?k anlam?n
imkâns?z oldu?unu gösteren delil olmal?d?r.

Nitekim usûlde mukarrar olan: “Kelamda aslolan hakîkatt?r”, “Hakîkat müteazzir (im-
kâns?z) oldu?u zaman mecaza ba?vurulur” gibi k?ideler de bunu anlat?r. Sözelimi mezkûr
hadislerde geçen “Nüzûl” kelimesinin aç?k anlam? bizzat bedenen inmektir.

Farz? muhal “Nüzûl” kelimesini bu anlam?n d???na ç?kararak ona mecâzî anlam yükle-
mek, meselâ bunun **Hazret-i İsa'n?n** gerçek inanc?n?n onu tâkip edenlere geri dönece?i an-
lam?na geldi?ini savunmak için ortada **Hazret-i İsa'n?n** bedenen inmeyece?ini gösteren
âyet, hadis veya kesin aklî bir delil bulunmas? gerekir.

Ancak böyle deliller bulunmas? hâlinde “Nüzûl” kelimesi ba?ka anlamlara hamledilebi-
lir.

Peki, sormak lâz?m, **Hazret-i İsa'n?n** yeryüzüne bedeniyle inmeyece?ini söyleyenlerin
elinde böyle bir delil var mıd?r? Bu konuda ileri sürülen gerekçelere bak?l?rsa nüzûl-i
İsa'y? inkâr edenlerin de tevil edenlerin de ellerinde ancak kurgusal öncüler var. Söz ge-
limi Kur'ân'da **Hazret-i İsa** ile ilgili “Teveffî” kelimesine yap?lan at?f sorunludur. Zîrâ
bu kelimenin anlam? aslen “Almak”t?r. (Taberî, Câmi'u'l-beyân fî âyi'l-Kur'ân:3/395;
Kevserî, Nazratün âbira, sh:99)

Dolay?s?yla kelimenin kaç?n?lmaz olarak **Hazret-i İsa'n?n** ölümüne delâlet etti?i
söylenemez. Bunun gibi, nüzûl-i İsa'y? fizik ?artlar? aç?s?ndan imkâns?z bulanlar?n
iddialar? da, **Allâh'n** kudretini fizik kanunlar?yla s?n?rland?rmak sûretiyle fizi?i
mutlakla?t?ran vahim bir yanl??? sergilemektedir.

Ortada sahih bir delil bulunmad???na göre nüzûl kelimesini aç?k anlam?ndan
ç?kart?p ba?ka anlamlara çekmek izah edilebilir bir yol olmasa gerektir. Dikkat
edilirse yukar?da nüzûl kelimesini bedenle inmek anlam?n?n d???na çekmekten
bahsederken “Farz-? muhal” tâbirini kullanarak nüzûlün ba?ka anlama çekilmesinin
usûl aç?s?ndan imkâns?zl???na i?âret ettik.

Zîrâ **Hazret-i İsa'n?n** nüzûlüyle ilgili hadislerde geçen nüzûl kelimesinin bizzat
bedenle inmek anlam?na gelen delâletini anlatmaya zâhir (aç?k) kelimesi de yetmez.

Bu tür kelimeler usulcülerin de ifâde etti?i gibi “Müfesser” niteli?inde
kelimelerdir. Kelimenin kendisi do?rudan bedenle inmek anlam?na delâlet etti?i gibi,
hadislerin siyak ve sibâk? da bu anlam? peki?tirmekte, mecaz ya da bir ba?ka
ihtimâli kökten kaz?maktad?r.

?u halde hadislerde yer alan detaylar nüzûlün zorunlu olarak bedenle inmek
anlam?na geldi?ini, di?er ihtimallerin hiçbir türlü söz konusu olamayaca??n? göster-
mektedir.

Birinci meseleyi toparlayacak olursak ?slamo?lu'nun, ilgili hadisleri **Hazret-i
İsa'n?n** yeryüzüne bedenle inmesi d???nda bir anlama çekmesi için elinde makul bir
sebep bulunmamaktad?r.

Bu bak?mdan ?slamo?lu'nun mezkûr hadisleri aç?k anlamlar?n?n d???na çekmesini,
bu konudaki pe?in hükümlülü?ünden ba?ka bir ?eyle izah edemiyorum.

Nüzûl-i İsa Hadisleri Mütevâtir De?il Midir?

?kincisi, Hazret-i İsa'n?n nüzûlünü konu edinen hadisler haber-i vâhid midir?

Haber-i vâhid, yayg?n kullan?m?na göre, mütevâtir olmayan hadisler demek oldu?undan konuya mütevâtir hadislerin târifiyle giri? yapmam?z gerekiyor.

Bir terim olarak mütevâtir hadis: “Örfen, yalan üzerinde söz birli?i etmi? olmalar?na ihtimal verilemeyecek say? ve keyfiyeti hâiz kimselerin/toplulu?un rivâyet etti?i hadis.” demektir. Biraz daha mü?ahhas ifâdeyle mütevâtir hadis, ilk kayna??ndan îtibâren her tabakas?nda kalabal?k gruplar taraf?ndan rivâyet edilen ve rivâyet edenlerin normal ?artlarda yalan söylediklerine imkân verilemeyen hadislerdir.

Mütevâtir hadis konusunun detaylar? burada bizi ilgilendirmedii? için fazla teferruata girme gere?i duymuyoruz. Ancak ?u kadar?n? ifâde etmeliyiz ki, târiften de anla??ld??? üzere bir hadisin mütevâtir olmas? onu rivâyet edenlerin say?lar?n?n belli bir rakama ula?m?? olmas?yla alâkal? de?ildir.

Bâz? muhaddislerin bu konuda zikretti?i rakamlar ekseriyâ usulcüler taraf?ndan îtibar görmemi?tir. Usulcülerin bu konuda esas kabul etti?i ölçü, hadisi rivâyet eden râvîlerin âdeten (normal ?artlarda) yalan üzerinde söz birli?i etmi? olabileceklerine ihtimal verilememesidir. Bu olduktan sonra râvîlerin say?s?n?n pek bir ehemmiyeti yoktur.

Mütevâtir hadislerin târifinden hareketle haber-i vâhidin târifini yapabiliriz. Mütevâtir haberin kar??t? oldu?una göre haber-i vâhid: “Normal ?artlarda yalan üzerinde söz birli?i yapm?? olmalar?na ihtimal verilebilecek olan kimseler taraf?ndan nakledilen hadislerdir.”

Târiflerini gördü?ümüze göre buradan **Hazret-i İsâ’n?n** nüzûlüyle ilgili rivâyetlerin haber-i vâhid mi yoksa mütevâtir mi oldu?u konusuna geçebiliriz.

?slamo?lu nüzûl-i İsâ hakk?ndaki rivâyetlerin haber-i vâhid oldu?unu söylüyorsa da dayana??n?n ne oldu?unu ifâde etmedi?inden bu konuda net bir ?ey söyleyemiyoruz. Ancak ?slamo?lu’nun hadis ilimleri konusunda Hayri K?rba?o?lu’nun fikirlerine güvendi?ini ve tâkipçilerine tavsiye etti?ini yine kendisinin ifâdelerinden anl?yoruz (http://www.mustafaislamoglu.com/haber_detay.php?haber_id=338)

Bu durumda muhtemelen ?slamo?lu’nun atölyecisi Hayri K?rba?o?lu olmakta, onun mütevâtir hadislerle ilgili fikirlerini “taklit” etmektedir.

K?rba?o?lu mütevâtir hadislerin ancak say?lamayacak kadar kalabal?k kitleler taraf?ndan nakledilen hadisler oldu?unu savunmaktadır. Ona göre; râvîleri say?labildi?i için, elli altm?? sahâbî taraf?ndan nakledilmi? olsa bile senetli rivâyet yoluyla günümüze ula?an hadisler mütevâtir olamazlar. (K?rba?o?lu, *Alternatif Hadis Metodolojisi*, s. 95.)

K?rba?o?lu’nun bu konuda dayana?? olmad??? gibi, mütevâtir hadisin târifi de kendisini desteklememektedir. Zîrâ mütevâtir hadisin târifinde bir say? tahdidi olmad???n? gördük. Say? tahdidinin olmamas?, “Mütevâtir hadis söz gelimi on ki?inin ya da yirmi ki?inin rivâyet etti?i hadistir”, diyenlerin hatâ? oldu?unu gösterdi?i gibi, “Mütevâtir hadis elli ki?inin ya da altm?? ki?inin rivâyet etti?i hadis olmaz” diyenleri de hatâya nispet etmektedir.

Çünkü sonuçta her ikisi de mütevâtir hadise bir rakam tahdidi yapmaktadır. Biri do?rudan yaparken, K?rba?o?lu gibileri dolayl? biçimde, tersinden say? tahdidi yapmaktadır. K?rba?o?lu söz gelimi elli ya da altm?? sahâbî taraf?ndan nakledilen hadisleri mütevâtir görmemekle, mütevâtir hadisin râvî say?s?n?n asgari olarak ellinin ya da altm??n üstünde olmas? gerekti?ini z?mnemekte ifâde etmi? olmaktadır. Oysa mütevâtir hadislerin târifinde de ?artlarda da böyle bir kay?t bulunmamaktadır.

?u halde K?rba?o?lu, mütevâtir hadislerin say?s?n? en aza indirmeye ?artlanm?? biri olarak târiflere ra?men kendince bir mütevâtir hadis modeli kurgulamaktadır. (K?rba?o?lu’nun mütevâtir hadislerle ilgili görüşlerinin tenkidi için bkz., Talha Hakan Alp, *Günümüz hadis tart??malar? ba?lam?nda Mütevâtir hadis*, R?hle, Y?l 1, Say? 2.)

Bu bakımdan onun savunduğu mütevâtir hadis modeli bizi başlamamaktadır. Dolayısıyla nüzûl-i İsa ile ilgili rivâyetleri onun değil, yaygın mütevâtir hadis tasavvuru üzerinden değerlendirmek gerektiğini düşünmekteyiz.

Nüzûl-i İsa ile ilgili rivâyetlerin hangi kategoriye girdiğini tespit etmek zor değil.

Konuyla ilgili rivâyetlerin senedlerini ve buna başlı olarak râvî sahâbîlerin sayısı en azından elde mevcut olanlar itibarıyla çarmak mümkün. Aslında okuyucunun, bu konuda ilgili kaynaklar tek tek taramak zorunda kaldığını düşünerek yazılmak göstermesine gerek yok.

Modern zamanlarda nüzûl-i İsa konusu tartışılmaya başlandıktan sonra yakından dönemde yayın birçok muhakkık âlim, ilgili rivâyetleri kaynaklardan tarayarak ilgilenenleri bu zahmetli işten kurtarmıştır.

Mesela Hindistanlı büyük muhaddis ve fakih Enver Şah el-Keşmîrî yaptığı uzun ve yorucu çalışmaları neticesinde bu konuda *et-Tasrîh bimâ tevâtera fî nüzûli'l-Mesîh* adlı kitabın kaleme almıştır. Keşmîrî bu kitapta Allâh Rasûlü'ne âit (merfû') yetmiş beş, sahâbe ve tâbi'ine âit (mevkuf) yirmi altı rivâyet toplamıştır. Bu rivâyetler başta Şbn-i Mes'ûd, Âişe, Enes, Huzeyfe bin el-Yemân, Şbn-i Ömer, Şbn-i Abbâs, Câbir, Ebû Hureyre, Abdullah bin Amr, Ebû Sa'îd el-Hudrî (*Rad'yallâhu Anhüm*) gibi meşhur sahâbîler olmak üzere yaklaşık otuz sahâbîden nakledilmektedir.

İlgili rivâyetler bu kadar kalabalık bir sahâbe gurubu tarafından nakledildiği için, öteden beri İslam âlimleri nüzûl-i İsa konusundaki rivâyetlerin mütevâtir olduğunu ifade etmişlerdir.

Bunlara misal olarak Taberî, Ebu'l-Hüseyn el-Âburî, Şbn-i Atıyye, Şbn-i Rûd, Şbn-i Kesîr, es-Seffârî, Şevkânî, Kettânî, Keşmîrî, Kevserî ve Şumârî'yi zikredebiliriz. (*Abdulfettah Ebû Şudde, et-Tasrîh bimâ tevâtera fî nüzûli'l-Mesîh, ta'lîk bölümü; ed-Dânî, es-Sünenü'l-vâride fi'l-fiteni ve Şavâilihâ ve's-sâati ve Şrâtiâ, ta'lîk kışm:6/1246*)

Şu halde mütevâtir hadisin târifi esas alındığında, bu kadar sahâbînin rivâyet ettiği hadislerin mütevâtir olduğunu söylemek için başka ne gerekiyor?

Sahâbe tabakasında bu sayıda ulaşan rivâyetlerin tâbi'in ve sonraki tabakalarda ulaşacak miktar siz düşünün.

Bu kadar sahâbînin yalan üzerinde söz birliği etmesi olabileceğine kim neye dayanarak ihtimal vermektedir ki, bu hadislerin mütevâtir olamayacağını savunabilmektedir?

Hayri Kırbaolu'nun Nüzûl-i İsa Tenkidinin Eleştirisi

Burada hazırlanmış yeri gelmişken Hayri Kırbaolu'nun ilgili rivâyetler ve kaynağı bulunan sahâbîlere dair tenkitlerine değinmeliyim. Bu vesileyle Hayri Kırbaolu'nun, Hazret-i İsa'nın nüzûlüyle ilgili hadislerle dair kaleme aldığı "Hazret-i İsa'yı gökten indiren hadislerin tenkidi" isimli bir makalesi olduğunu belirtmem gerekiyor. İlgili makaleyi okudum, maalesef makalede ilmi sayılabilecek analitik tespitler göremedim.

Asıl konumuz Kırbaolu'nun tenkidinin eleştirisi olmadıkça için burada sadece ilgili makalede göze batan eksiklik ve çarpıtmalar gündeme getirerek tekrar İslamolu'na dönmek durumundayım.

Kırbaolu'nun anılan makalede "Kaynak metodolojisi" alt başlığıyla yaptığı tespit ve tenkitler gayet sathî ve temelsiz görünüyor.

Sözgelimi bu bölümde Kırbaolu, Hazret-i İsa'nın nüzûlüne dair Allâh Rasûlü'nden yapılan rivâyetlerin birkaç hariç, neden Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali (*Rad'yallâhu Anhüm*) gibi kendisine yakın arkadaşlar ve Hazret-i Peygamber'in ehlî

tarafından gelmediğini bir sorun olarak gündeme taşıyıp rivâyetlerin güvenilirliğini sorguluyor.

Doğrusu onlarca sahâbî tarafından rivâyet edildiği halde: “Bu sahâbîler arasında neden yukarıda zikredilen sahâbîler bulunmuyor?” denilerek bir hadisin tenkit edildiğine ilk defâ şahit oluyoruz. Kırbaolu’nun böyle bir ayrıntıyı kaynak tenkidi gibi ilmi bir faaliyette hem de ilk sırada kullanması doğrusu ilginç!

Hadis ilimlerinde sözü edilen sahâbîlerin neden fazlaca rivâyetleri olmadı? konusunda kendi konumlarına has sebeplere dâir yer alan izahlar Kırbaolu’nun söz konusu tenkidine yeterince cevap teşkil ediyor.

Bu da bir yana, bu tenkid ilginç olduysa kadar ciddi bir mütâlaaya dayandıysa söylemez. Zîrâ kendisi de bu konudaki hadisleri rivâyet eden sahâbîlerin listesini veriyor ve bunlar arasında **Enes ve Abdullah b. Mes’ûd** (*Radıyallâhu Anhümâ*) gibi birkaç sahâbî dışındaki **Allâh Rasûlü**’nün yakın arkadaşları ve fakîh sahâbîler olmadıkları söyleniyor. (Kırbaolu, Hz. İsa’yı gökten indiren hadislerin tenkidi, İslamiyat, c:3, s:4. Ekim-Aralık 2000)

Kırbaolu her ne kadar “Birkaç sahâbî” diyerek bunların kimler ve ne kadar olduklarını belirsiz bırakmak sûretiyle meseleyi geçiştirmeye çalışsa da biz böyle biraz daha ayrıntıya girerek iddiasının hiç de sağlam bir temele oturmadığını yakından görebiliriz.

Kırbaolu’nun da verdiği listede yer alan sahâbîler arasında **Cabir b. Abdillâh, Ebû Hureyre, Abdullâh b. Amr, Abdullâh b. Ömer, Huzeyfe b. el-Yemân, Ammar b. Yâsir, Imrân b. Husayn, Ebu’d-Derdâ, Osman b. Ebi’l-Âs, Vâsile b. el-Eska’** (*Radıyallâhu Anhüm*) gibi isimler bulunuyor.

İmdi bu sahâbîlerin **Ebübekir** (*Radıyallâhu Anh*) gibi **Allâh Rasûlü**’nün yakın arkadaşları olduklarını söyleyemesek de, bunların her birinin **Allâh Rasûlü**’yle yakınlığı bulunduysa bir vâkıf ve hiçbirisi **Allâh Rasûlü**’nü bir veya birkaç defâ görüp memleketine dönmüş biri değildir.

Hadis ilimlerinde râvî sahâbîlerin temâyüz sebebi **Ebübekir** (*Radıyallâhu Anh*) gibi **Allâh Rasûlü**’nün çok yakın arkadaş olmak değildir elbette.

Eğer öyle olsaydı elimizde hadis diye sadece mezkûr sahâbîlerin rivâyet ettiği çok az bir mecmua kalırdı.

Oysa hadis ilimlerinde (ve özellikle usulcülerin nazarında) bir sahâbîyi diğerinden mütemâyiz kılan husus, fakîh olmalarıdır, esasta **Allâh Rasûlü**’ne olan mülâzemeti (onunla sürekli beraberliği)dir, **Allâh Rasûlü** ile birlikteliği ne kadar, onunla savaşa katılmı mıdır, onunla sefere çıkmı mıdır, özel olarak **Allâh Rasûlü**’yle münâsebeti olmu mudur, bunlara bakalım. (*Suyûtî, Tedrîbü’-râvî:2/122; es-Sem’ânî, Kavât’u’l-edille:1/392*)

Sözünü ettiğimiz sahâbîlerin her birisi bu özelliktedirler. **Allâh Rasûlü**’yle savaşımlara katılanın yanı sıra onun nezdinde önemli mevki i gal etmişlerdir.

Abdullâh b. Ömer, Abdullâh b. Amr ve Ebû Hureyre (*Radıyallâhu Anhüm*) gibi isimlere girmek istemiyorum. Bunların **Allâh Rasûlü**’yle özel münâsebetleri, menkıbeleri ve sahâbe arasındaki mevki leri târife gerek bırakmayacak kadar açıktır. Ben asıl diğer sahâbîlerden bahsetmek istiyorum.

Bu sahâbîlerin birçoğus gerek **Allâh Rasûlü**, gerekse **Hulefâ-i Râşidîn** tarafından stratejik görevlere getirilmiştir. Meselâ **Osman b. Ebi’l-Âs** (*Radıyallâhu Anh*) bizzat **Allâh Rasûlü** tarafından **Tâif**’e vâli tayin edilmiştir. **Hazret-i Ömer** zamânına kadar bu görevde kalmı, daha sonra **Hazret-i Ömer** kendisini **Bahreyn**’e vâli atamıştır.

İmran b. Husayn (*Radıyallâhu Anh*) da fakîh olduysa bildirilen sahâbîlerdendir ve **Hazret-i Ömer** tarafından **Basra**’ya gönderilmiş, oradaki halka din eğitimi vermek için vazîfelendirilmiştir.

Huzeyfe b. el-Yemân (*Radıyallâhu Anh*) da meşhur sahâbîlerdendir ki **Allâh**

Rasûlü'nün kendisine son derece güveni bulunmaktaydı?

Birçok gizli bilgileri kendisine verdi?i için “Sâhibü’s-sirr (s?rda?)” olarak an?l?rd?. **Hazret-i İsâ’n**n nüzûlü dâhil k?yâmet alâmetleri hakk?nda birçok rivâyetin kayna??d?r. **Hazret-i Ömer** onun bilgisine güvenir, fitne konusunda kendisine dan???rd?. Kaynaklar?n verdi?i bilgiye göre **Hazret-i Ömer** taraf?ndan **Medâin’e** vâli atanm???r.

Ebu’d-Derdâ (*Rad?yallâhu Anh*) **Bedir** günü Müslüman olmu?, **Uhud’a** kat?lm???r. “**Ümmetimin hakîmidir**” gibi bir medh-i nebevîye mazhar olmu?tur. **D?me?k** kad?l??? yapacak kadar fakih bir sahâbîdir.

Ebû Hureyre gibi **Vâsile b. el-Eska’** (*Rad?yallâhu Anhümâ*) da Ashâb-? Suffe’de, gece gündüz **Allâh Rasûlü’nün** yak?n?nda bulunmu?, aç-aç?k kalmas?na ra?men ilim tahsiline devam etmi?tir.

Ammâr b. Yâsir (*Rad?yallâhu Anhümâ*) erken dönem Müslüman olmu? sahâbîlerden biri olarak uzun süre **Allâh Rasûlü’yle** birlikteli?i vard?r. Bunun yan?nda **Allâh Rasûlü’nün**, ?ahs?na dâir beyânât? bulunacak kadar da kendisine yak?nl??? bulunmaktad?r. Nüzûl-i **İsâ** rivâyetlerinin kayna?? olan sahâbîler içinde bunlar?n ya-n?nda **Sefîne** ve **Sevbân** (*Rad?yallâhu Anhümâ*) gibi gece gündüz **Allâh Rasûlü’nün** berâberinde bulunan ve onun hizmetçisi olan sahâbîler de vard?r. (*Burada mezkûr sahâbîlere dâir verilen bilgiler “el-?sâbe fî temyîzi’s-sahâbe” adl? me?hur sahâbe ansiklopedisinden al?nm???r. Merak edenler sahâbîlerin isimleri üzerinden kitapta a-rama yapabilir ve hayatlar? hakk?nda daha geni? bilgi edinebilirler.*)

?imdi bu sahâbîlerin rivâyetlerini **Allâh Rasûlü’nün** çok yak?n arkada?lar? ve fakîh olmad?klar? gerekçesiyle tenkit etmenin ma’kul bir îzâh? olabilir mi?

Mütâle’an?n ciddiyetine (!) bak?n ki, mezkûr sahâbîler aras?nda **Allâh Rasûlü’nün** e?leri bulunmad???n? sorun eden K?rba?o?lu bizzat kendi listesinde de yer ald??? halde **Hazret-i Âi’e’yi** görmüyor.

Mak?lede “D?? Tenkid” (isnad tenkidi) alt ba?l???yla yer alan bölümdeki tenkitler bizzat senet incelemelerine dayand?r?lmak yerine hadislerin birkaç?yla ilgili bilinen tenkitler ileri sürülerek di?erleri de zan alt?na sokuluyor.

Hâlbuki ba?l??a bakarak bu bölümde ilgili rivâyetlerin senetlerini tek tek inceleyip ayr? ayr? her biri hakk?nda mülâhazalar?n? ortaya koymas?n?, sonra da bu mülâhazalar üzerine, genellemeye prim vermeden tutarl? bir sonuç ç?karmas?n? beklerdik K?rba?o?lu’ndan!

“?ç Tenkit” (metin tenkidi) alt ba?l???yla mak?leye yans?tt??? tespitlere gelince; bunlar tamâmen K?rba?o?lu’nun hakîkat ve do?ruluk anlay???n? ortaya koyan son derece sübjektif aç?klamalar ve pekâlâ tart???labilecek, pekâlâ aksi söylenebilecek türden tespitlere dayan?yorlar.

Söz gelimi bu bölümde s?k s?k ilgili rivâyetlerin bâz?lar?nda yer alan ifâdelerin Eski Ahid (Tevrât) külliyat?ndaki bilgilerle benzerlikler arz etti?ine yapt??? at?flar? burada zikredebiliriz. K?rba?o?lu bunlar? yad?rgay?p ilgili hadislerin belli kültür havzalar?nda üretilip **Allâh Rasûlü’ne** isnad edildi?ini dü?ünmektedir.

Bu, K?rba?o?lu’nun zannetti?i kadar kolay m?d?r? Pekâlâ, biri kalk?p ?unlar? diyebilir: Eski ve yeni ahid külliyat? toptan bat?l ve hurâfelerle dolu de?ildir.

Bunlarda hâlâ mi?kât-? nübüvvetten par?lt?lar vard?r. ?? bu bilgiler de, korunabilmi? mezkûr par?lt?lardand?r. **Allâh Rasûlü** ile di?er peygamberlerin bilgi kayna?? ayn?d?r, vahiydir.

?imdi siz Ehl-i kitaptaki bilgilerin toptan bât?l oldu?unu söyleyebilir misiniz? E?er söylüyorsanız, neden bu külliyat? hâlâ muharref(de?i?tirilmi?, sapt?r?lm??, üzerinde oynanm??) kitaplar olarak tan?ml?yorsunuz?

Ehl-i kitab'ın dînî bilgisinin tahrif edilmi? olmas? zorunlu olarak sâhip olduklar? bâz? bilgilerin hakikat de?eri ta?yabilece?ini göstermez mi? Bizim de bu bilgileri tespit etmemiz için güvenilebilece?imiz kaynak Kur'ân âyetleri ve **Allâh Rasûlü'nün** hadisleri de?il midir?

?u halde **Allâh Rasûlü'n**den gelen hadisler ilgili bilgilere paralellik arz ediyorsa bunu hadislerin uydurma oldu?una m? yoksa Ehl-i kitab'ın mezkûr bilgilerinin sa?ih oldu?una m? delil saymal?d?r?

Görüldü?ü gibi K?rba'o?lu burada bir ön kabulden hareket ediyor, hadislerin metin kriti?ini de ihtiyat pay? b?rakmadan tamâmen bunun üzerine binâ ediyor. ?imdi bu metin tenkidine ne kadar güvenilebiliriz?

Haber-i Mütevâtirlerin D???ndaki Haberler Sâdece Haber-i Vâhid Midir?

Üçüncüsü, haber-i vâhidlerin akîdeye ko- nu olamamas? meselesine gelince; bu mesele de detaylar? ara?t?r?lmad???nda kafa kar???kl???na yol açabilmektedir. Detaylara girmeden önce iki noktan?n alt?n? çizelim:

Birincisi, Hazret-i Îsâ'n?n nüzûlüne dâir rivâyetler haber-i vâhid de?ildir, yukar?da da îzah etti?imiz gibi mütevâtirdir.

?kincisi, nüzûl-i Îsâ rivâyetlerinin mütevâtir olmad??? farz edilse bile, bu zorunlu olarak haber-i vâhid olmalar?n? gerektirmez. Zîrâ Usûl-i f?k?h âlimleri genelde hadisleri "Mütevâtir", "Me?hur" ve "Âhâd" olmak üzere üç k?sma ayr?r?p hükümleri îtibâr?yla her bir k?sm? ayr? ayr? de?erlendirirler.

Bu de?erlendirmeye göre me?hur hadisler **?bnî Fûrek, el-?sferâînî, Ebû Mansur el-Ba?dâdî ve Ebu'l-Yüsr el-Bezdevî** gibi ekser usulcülere göre kat'î bilgi ifâde ederken(*el-Ba?dâdî, Usûlü'd-dîn, sh:13*), **Debûsî ve Serahsî** gibi bâz? âlimlerce tume'nînet (tatmin edici bilgi) ifâde etmektedir. (*Debûsî, Takvîmü'l-edille, s. 212; Serahsî, el-Usûl, 1/292*)

Ama ?uras? kesin ki, me?hur hadislerin inkâr? **-Ebu'l-Yüsr el-Bezdevî** ve hocas? **?em- sü'l-Eimme el-Halvânî** gibi bâz? âlimlere göre küfür olsa da (*Ebu'l-Yüsr el-Bezdevî, Kitabün fîhi marifetü'l-huceci'?-?er'iyye, s:33*)-en az?ndan bidat kabul edilmekte, bu yönüyle ilgili rivâyetlerin akîdeye tealluku bulunmaktad?r.

Bu bak?mdan birçok akîde ve kelam kitab?nda da örneklerine rastland??? üzere ilgili rivâyetler ak?dede delil olarak kullan?labilmektedir. Özellikle akîde ve kelam kitaplar?n?n sem'îyyât bölümü diye bilinen son bahislerinde bu rivâyetlerin s?kça delil olarak kullan?ld???n? görmekteyiz.

?u da var ki, kelamc?lar bu gibi bahislerde zaman zaman istidlalde bulunduklar? bâz? rivâyetlerin me?hur oldu?unu ifâde etmi?lerse de bu hüküm her zaman isâbetli olmamaktad?r.

Zâhid el-Kevserî'nin de pek yerinde tespit etti?i üzere, sözü edilen kelamc?lar?n hadis ilimlerinde ihtisaslar? olmad??? için ilgili hadislerin tarikleri hakk?nda etrafl? bilgiye sâhip olmamaktad?rlar. (*Kevserî, Nazratün âbira, sh:122*)

Bu bak?mdan onlar tevâtüre ula?t???n?n fark?na varamay?p sâdece me?hur olduklar?n? ifâdeyle yetinmektedirler.

Her konuda ihtisas erbâb?n?n bilgisine mürâcaat etmek gerekti?inden mütevâtir hadislerin tespiti husûsunda kelamc?lardan çok hadislerin tariklerine a?inal??? olan âlimlerin tespitleri esas al?nmal?d?r.

Yukar?da bu nitelikteki âlimlerin ilgili hadislere dâir kanaatlerini belirtmi?tik. Sözün özü; usûl-i f?k?h âlimlerine âit bu taksime göre konu?acak olursak; nüzûl-i **Îsâ** rivâyetleri en az?ndan me?hur ve müstefîz hadisler k?sm?na dâhil olmaktad?r.

Bizim yukar?da esas ald???m?z üzere hadisleri mütevâtir ve haber-i vâhid olarak

ikili tasnife tâbi tutanlar genelde muhaddislerdir. ?u halde nüzûl-i **İsâ** rivâyetlerinin mütevâtir olmadı?n? varsaysak bile haber-i vâhid olmalar? gerekti?i sonucu sâdece muhaddislerin tasnifine göredir, usul-i f?k?h âlimlerine göre de?ildir.

Haber-i Vâhidler Akîdeye Konu Olamazlar M??

Bu giri?ten sonra bir an için ?slamo?lu’nun dedi?i gibi dü?ünerek ilgili rivâyetleri haber-i vâhid kabul edecek olsak bile bu, mezkûr rivâyetlerin mutlak anlamda akîdeye konu olamayaca??n? göstermez. Zîrâ haber-i vâhidler içinde akîdeye konu olan rivâyetler bulunmaktadı?r. Nitekim birçok usul-i f?k?h kitab?nda mütevâtir haber konusu i?lendikten sonra “Kat’î bilgi ifâde eden haberler” ba?l??? alt?nda özel bir bahis aç?lmas? bunu göstermektedir.

Buna bir misal olmas? için **Fahru’r-Râzî** (*Rahimehullâh*)’n “Bir haberin do?ru oldu?unda te- vâtürden ba?ka delâlet eden hususlar” diye ba?- l?k att??? bahsi zikredebiliriz. (*Fahru’r-Râzî, el-Mah- sül:4/ 271*)

Gerek **Fahru’r-Râzî**, gerekse di?er birçok usulcü (*Rahimehumüllâh*) bu ve benzer ba?l?klar alt?nda kat’î bilgi ifâde eden haber-i vâhid çe?itlerine birçok örnek vermektedirler. Bunlar içinden âlimlerin kabul etti?i haber-i vâhidleri burada özellikle belirtmeliyiz. (*Cessâs, el-Fusûl:3/49*)

Zîrâ **Hazret-i İsâ**’n?n nüzûlüne dâir rivâyetler hemen hemen bütün ?slam âlimleri taraf?ndan kabul görmü?, hadis mecmualar?ndan ak?id-kelam kitaplar?na kadar ilgili hadisler k?yâmet alâmetleri sadedinde birer bilgi kayna?? olarak kullan?lm???r.

?u halde ilgili hadislerin haber-i vâhid oldu?u söylense bile, âlimlerin kabûlüne mazhar olmalar? bak?m?ndan katî bilgi ifâde ettiklerini ve do?al olarak akîdeye konu olmalar? gerekti?ini söylemek durumunday?z.

Haber-i Vâhidlerin Zan ?fâde Etmesi Nas?l Anla??lmal?d?r?

Burada Mustafa ?slamo?lu’nun cevâb?nda da dikkat çekti?i gibi; ?slam modernistlerinin haber-i vâhidlerin zan ifâde etti?i husûsuna dönük bir çarp?tmas?na temas etmeliyiz.

?slam modernistleri bir itikad ilkesini kabul etmediklerinde tav?rlar? bellidir; genelde konu hakk?ndaki hadislerin haber-i vâhid oldu?unu ileri sürerler. Daha sonra haber-i vâhidlerin zan ifâde etti?i yönündeki prensibi gündeme ta??yarak haberin içeri?ine îman etmeyi?lerini kendilerince bir sebebe ba?lam?? olurlar.

Evet, ifâde edildi?i gibi haber-i vâhidlerin zan ifâde etmesi usûlî bir konudur ve kat’î bilgi ifâde etmelerini sa?layan -ve yukarıda bir örne?ine yer verilende oldu?u gibi- herhangi bir karîne bulunmadı?nda söz konusudur.

Ancak burada kapal? kalan ve kapal?l??? f?rsat bilinerek manipüle edilmeye çal???lan bir konu var. Haber-i vâhidlerin ifâde etti?i belirtilen zan, zann-? gâliptir. Yâni hadisin durumuna göre yüzde elli bir ile yüzde doksan dokuz aras?nda de?i?ebilen güçlü kanaattir.

?öyle söyleyebiliriz; normal ?artlarda haber-i vâhidle sâbit bir meseleye inanmak için elimizde geçerli bir sebep oldu?u halde onu inkâr etmek için geçerli bir sebep bulunmamaktadır. Bu da aksine delil olmadı? zaman haber-i vâhidlerin gere?ince inanmak icap etti?i anlam?na gelir.

Durum böyle olunca haber-i vâhidlerin zan ifâde etti?i yönündeki bu usûl prensibini ilgili haberlerin içeri?ine kar?? güvensizlik telkin eden bir ba?lam ve üslûp içinde dile getirmek esâsen ilgili prensibi uygulama hassâsiyetinin de?il, onu çarp?tman?n i?âretidir.

Zîrâ söz konusu prensip haber-i vâhidlerin içeri?inin do?ru olmas? ihtimâlinin

yanl?? olmas? ihtimâline kar?? daha güçlü oldu?unu ve dolay?s?yla îtibâra al?nmas? gerekti?ini ifâde etti?i halde burada tam aksi bir amaçla kullan?lmakta, ilgili haberin içeri?ine î mân?n lüzumsuzlu?una araç k?l?nmaktadır.

Nitekim nüzûl-i Îsâ'ya inanmayan kimse konu hakk?ndaki hadislerin haber-i vâhid olduklar?n? duydu?unda acaba yanl?? m? yap?yorum diye bir tereddüt duymas? gerekece?ine, inkâr?n? bir temele dayand?rm??ças?na rahatlamaktadır.

Bu durumda haber-i vâhidlerin zan ifâde etti?i yönündeki prensibi do?ru anlamam?z gerekmektedir. Bu prensibi do?ru anlayabilmek için önce onun usûl ve kelam kitaplar?nda ne münâsebetle kullan?ld???n? bilmek icap eder.

Usûl ve kelam kitaplar?n? inceleyenler görecektir ki haber-i vâhidin zan ifâde etti?i ve kat'î bilgi sa?lamad??? yönündeki prensip özellikle iki konuda gündeme ta?nmaktadır. Bunlardan biri nasslar?n te'âruzu konusu, di?eri tekfir konusudur.

Nasslar?n te'âruzu konusunda bilhassa Hanefî usulcüler Kur'ân'da bulunan tahsis edilmemi? umûmî laf?zlar bahsinde bu laf?zlar?n haber-i vâhidlerle tahsis edilemeyece?ini ifâde ederlerken ilgili prensibe at?f yaparlar.

Bir de usulcüler haberlerin kendi aralar?ndaki te'âruzu bahsinde de bu kaideye dikkat çekmektedirler ki onlar?n bu at?flar?, haber-i vâhidleri delil kabul etmemeye dönük de?il, sâdece nasslar? hiyerar?ik bir düzene göre anlamaya dönük bir çaban?n ürünüdür.

Tekfir konusundaki atfa gelince; bu prensibe daha çok kelam kitaplar?nda at?fta bulunulur ve bu konu haber-i vâhidle sâbit meseleleri inkâr etti?i için her hangi birini tekfir etmemek gerekti?i anlat?l?rken gündeme getirilir.

Burada da haber-i vâhidlerin delil olarak görülemeyece?ine dâir en ufak bir î mâ söz konusu de?ildir. Prensibin gündeme getirilmesi sâdece tekfir konusunda ihtiyat?n gereklili?inden kaynaklanmaktadır.

Demek oluyor ki, prensibi do?ru yerde uygulamak istiyorsak onu ya nasslar?n te'âruzu (delillerin çeli?mesi) ya da tekfir konusunda kullanmal?y?z. Âyet ya da mütevâtir veyâ me?hur hadislerin aç?k ifâdelerine ayk?r? bir rivâyetle kar??la?t???m?zda ilgili rivâyetin s?hhat de?erini ara?t?r?r, bu meyanda haber-i vâhid oldu?unu ve zan ifâde etti?ini belirtiriz. Ard?ndan aksini gösteren delillerin aç?k âyet veyâ mütevâtir ya da me?hur hadisler oldu?unu, kat'î bilgi ifâde ettiklerini söyleriz.

Böylece naslar? birbirleriyle çat??t?rmadan bir ahenk içinde anlamam?n yolunu aramaya çal???r?z.

Ya da prensibi bir hadisi inkâr eden kimse kar??s?nda uygulamaya sokar?z. E?er inkâr etti?i rivâyet haber-i vâhid ise zan ifâde etti?ini, dolay?s?yla söz konusu ?ahs? tekfir etmemizin do?ru olmayaca??n? anlar?z. Yoksa **Allâh Rasûlü'**nden sahih bir yolla aktar?lm?? ve müçtehidlerin nasslar?n tespit ve tefsirine dâir incelemele-rinden geçmi? bir hadis rivâyetinin gere?ine îman konusunda uygulanamaz. Dolay?s?yla "Bu hadis haber-i vâhiddir, içeri?ine inanmam gerekmez" ?eklinde bir savunma geli?tirilemez.

Maalesef günümüzde prensip hep bu savunma psikolojisiyle kullan?lmakta, nedense hep inkâr?n k?l?f? olarak takdim edilmekte ve sürekli haber-i vâhidler kar??s?nda Müslümanlar? hem yersiz hem de yanl?? bir tavra sürüklemektedir. E?er bu prensibi uygulayanlar usûlü i?letme duyarlıl???ndan hareketle bunu yap?yorlarsa ayn? duyarlıl???n gere?i olarak prensibi yerli yerince de kullanmak mesuliyetindedirler.

Sonuç olarak; sözün ba??ndan beri anlatmaya çal??t???m?z gibi gerek konuyla ilgili hadislerin mâhiyet ve husûsiyetleri, gerekse muhtelif ?slâmî ilimlere konu olan prensipler göz önünde bulunduruldu?unda nüzûl-i Îsâ'ya dâir rivâyetlerin tevili mümkün görünmemektedir.

Bununla birlikte ilgili rivâyetlerin mütevâtir olmadı??? yönündeki iddia ba?ta mütevâtir hadisin târifi aç?s?ndan temelsizdir. Haber-i vâhidlerin zan ifâde etti?i ve akîdeye konu olamayaca?? prensibi de aslen aç?l?m? ve kapsam alan?n? s?n?rlay?c? di?er prensipler dikkate al?nmadan pe?in fikirlere k?l?f üretmek üzere manipüle edilmeye çal???lm??t?r.

Son olarak gördük ki, haber-i vâhidlerin zan ifâde etti?i yönündeki prensip günümüzde ne do?ru yerde ne de do?ru amaçla kullan?lmaktad?r. Önceleri naslar? bir hiyerar?i içinde do?ru anlaman?n ölçüsü olarak kullan?lan bir prensibin bugün nas?l da naslar? hayât?n d???na itme arac? olarak istismar edildi?ini göstermesi bak?-m?ndan bu hayli mânidard?r.

Bütün bunlardan sonra Mustafa ?slamo?lu’nun nüzûl-i **İsâ** konusundaki görüşlerinin herhangi ilmî mesnede dayanmadı???n?, ?artlanm?? bir zihinle meseleyi basitle?tirdi?ini söylemek durumunday?z.

Vesselam...

[1] Akla ilk gelen bir misal olarak selefisinden E?arisine ve Matüridisine kadar hemen bütün müminlerin 1100 y?ld?r ba?ucu eseri kabul etti?i Tahâvî Akîde’sinde bu konuda ?öyle denir: Deccal’?n ç?kmas?, Meryemo?lu ?sa (aleyhisselam)?n gökten nüzûlü gibi k?yamet alametlerine iman ederiz. s. 29.

[2] <http://www.tumgazeteler.com/?a=2573959>